

4. Кашук С.М. Использование сети Интернет на уроках французского языка в старших классах // Иностранный язык в школе. – 2006. – №7. – С.50-52.
5. Ляховицкий М.В., Кошман И.М. Технические средства в обучении иностранным языкам // – М.: Просвещение, 1981. – 250 с.
6. Миньяр-Белоручев Р.К. Методика обучения французскому языку: Учебное пособие для студ. пед. ин-тов. – М.: Просвещение, 1990. – 224 с.
7. Новиков М.Ю. DVD как средство обучения аудированию // Иностранный язык в школе. – 2007. – №1. – С. 18-21.
8. Настольная книга преподавателя иностранного языка: Справочное пособие / Е.А.Маслыко, П.К.Бабинская, А.Ф.Будько, С.И.Петрова. – 7-е изд., стер. – Минск, “Вышэйшая школа”, 2001. – 522 с.

УДК 37.001.76

О.С. Горашук

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ “ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ”

У статті надано термінологічний аналіз понять “інновація” та “технологія” й розглянуто сутність поняття “інноваційна педагогічна технологія”.

In the article the terminological analysis of the definitions “innovation” and “technology” is made. The subject-matter of the definition “innovative pedagogical technology” is also revealed by the author.

Нові цілі модернізації освітньої галузі, визначені низкою нормативних документів, спрямовані на розвиток національної системи освіти, що має відповідати викликам часу і потребам особистості, яка здатна реалізувати себе в суспільстві, що постійно змінюється. Такі цілі освіти зумовлюють актуальність та пріоритетність досліджень у галузі педагогічної інноватики, яка в 90-тих роках ХХ століття виокремилась у потужний напрям наукового супроводу модернізації освіти на всіх рівнях. Однак слід зазначити, що останнім часом словосполучення “інноваційні технології” вживається настільки часто, що істинний зміст цього терміну вже “загубився”. І навіть якщо звернутися до наукової літератури, педагогу буде важко зорієнтуватися у великій кількості визначень.

Таким чином, метою статті є проаналізувати та класифікувати знання, що накопичила педагогічна наука з приводу термінологічного апарату інноватики та виявити сутність поняття “інноваційні педагогічні технології”.

Поняття “інновація” в перекладі з грецької мови означає “новизна” і тлумачиться як “1) нововведення; 2) комплекс заходів, спрямованих на впровадження в економіку нової техніки, технологій, винаходів” [3]. Це поняття з’явилося уперше в зарубіжних дослідженнях ХІХ століття, коли сформувалась галузь інноватики – неологія (наука про нововведення), в рамках якої стали вивчатись закономірності технічних нововведень у сфері матеріального виробництва, це поняття знайшло своє відображення в економіці і стало характеризувати головний чинник стійкості розвитку країни.

Педагогічні інноваційні процеси стали предметом спеціального вивчення вчених з кінця 50-х років ХХ століття на Заході й в останнє десятиріччя у нашій країні. Інтерес світової громадськості до педагогічних інновацій виявляється у створенні особливих інноваційних служб, видань, інформаційних публікацій, журналів. Зокрема, у 1968 році під егідою ЮНЕСКО виник Центр дослідження інновацій в освіті, завданням якого є аналіз, забезпечення і впровадження одержаних результатів науки в шкільну практику, а також розвиток міжнародного співробітництва в цій галузі. Діяльність цього центру базується на міжнародному контролі над освітніми інноваціями в обсязі індивідуальних програм і методів навчання, розвитку інтердисциплінарних предметів навчання, впливу техніки і методів на програми навчання, а також опрацювання нових програм для школи.

У 1971 році під патронатом ООН, ЮНЕСКО була створена група експертів, завдання якої полягало у визначенні найбільш цінних і змістовних інновацій та теоретичне їх опрацювання. Одним із напрямків діяльності цієї групи стала програма “Освітні інновації” (APEID), в опрацюванні якої брав участь В. Оконь. У рамках міжнародної програми поряд з інспектуванням інновацій у країнах південно-східної Азії, Африки і Південної Америки видавався у Женеві журнал “Innovation”, а також було започатковано серію “Experiments and Innovation in Education”, в якій вийшла значна кількість публікацій. При ЮНЕСКО існує Азіатський Центр педагогічних інновацій для розвитку освіти (Asian Center of Education Innovation for Development), який узагальнює педагогічні нововведення в різних країнах світу та інформує про них спільно з Міжнародним бюро через журнал “Інформація та інновація в освіті” (“Information et innovation en education”). Нині в усьому світі виявляється інтерес до дослідження процесів створення і застосування інноваційних процесів у системі освіти. Зокрема, в 1971 році в Медіолані було відкрито Інститут удосконалення керівних кадрів, який спрямовував свою діяльність на підготовку керівників закладів освіти до управління інноваційними процесами.

Проблемі педагогічних інновацій присвячені численні міжнародні конференції. Так, предметом обговорення VI Міжнародної конференції, що відбувалася в Швейцарії 7-11.09.1981 р., організованої АТЄЕ (Association for Teacher Education in Europe), в якій взяло участь 262 представники з 21 країни, був пошук шляхів взаємодії вчитель-учень, учень-вчитель в інноваційних системах навчання.

Значною світовою подією, що дала новий імпульс інноваційним процесам, стала доповідь Римського Клубу “Немає меж навчанню” в 1979 році. Автори Рапорту Дж. Боткін, М. Ельманджра, М. Маліла запропонували терміни “інноваційне” та “традиційне” нормативне навчання та визначили їх як альтернативні. Автори Рапорту виходили з того, що людина володіє невикористаними творчими здібностями та засобами моральної енергії, які можна мобілізувати та застосувати в процесі інноваційного навчання.

На сучасному етапі в педагогіці існує декілька східних термінів, як то: нововведення, інновація, новація. Деякі дослідники (І.В. Кулакова, Є.В. Кін та ін.) вважають їх окремими поняттями, ми ж будемо виходити з їх синонімічності. Ці поняття розкриваються багатьма вченими по-різному. Інновацію розглядають як:

1) зміни в освітній практиці (А.І. Пригожин, Н.Р. Юсуфбекова, Є.І. Огарьов, В.Г. Оношкін, Н.Ф. Федорова, І.П. Підласий):

“Інновація – процес часткових змін, що ведуть до модифікації окремо взятих цілей освіти або засобів і способів їх досягнення. Інновація часто виявляється в адаптації до змін, які вже відбулися в самій системі освіти або житті суспільства” [11].

“Педагогічне нововведення – це зміст важливих змін педагогічної дійсності, що ведуть до раніше невідомого стану, результату, що розвивають теорію і практику навчання і виховання” [23].

“Нововведення – це цілеспрямована зміна, яка вносить у середовище впровадження нові елементи, це процес, що характеризує перехід будь-якої системи з одного стану в інший зі своїм життєвим циклом” [16].

“Педагогічні нововведення – зміни в змісті, технологіях, управлінні навчально-виховним процесом закладів освіти, які спрямовані на підвищення ефективності навчання і виховання учнів” [19].

“Інновації – це зміни в середині системи, це такі нововведення в педагогічній системі, що поліпшують процес та результати навчання й виховання” [14].

2) комплексний процес створення, використання, розповсюдження новацій (М.І. Лапін, О.Я. Савченко, Т.І. Поніманська):

“Нововведення – це комплексний процес створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу (новації). Нововведення – форма організації інноваційної діяльності” [8].

“Інновація – цілеспрямоване і кероване внесення змін в освітню практику шляхом створення, розповсюдження та освоєння новоутворень” [15].

“Інновація в освіті – це процес створення, поширення й використання нових засобів для розв’язання тих педагогічних проблем, які досить розв’язувалися по-іншому” [17].

3) результат інноваційного процесу (В.Ф. Паламарчук, Л.В. Буркова):

“Педагогічні інновації – це результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних рішень різноманітних педагогічних проблем” [13].

“Педагогічні інновації – це результат процесу впровадження нового у педагогічну теорію і практику, який отримує (поліпшує) досягнення освітньої мети” [2].

4) діяльність педагогів (Г.В. Гунда, В.В. Сагарда):

“Педагогічні інновації вважаємо за можливе тлумачити як діяльність педагогів, яка стосується змін у завданнях, методах і принципах навчання, формах організації та управління процесом навчання й виховання. Ця діяльність спрямована на оновлення педагогічного процесу, на його раціоналізацію й оптимізацію” [5].

5) новизна (Ю.З. Гільбух, М.Г. Дробноход, Л.І. Даниленко):

“Інновація – пряма калька з англійського слова, “innovation”, що означає нововведення, новина, новаторство” [4].

“Педагогічна інновація є новизною, яка істотно змінює обсяг, структуру та якість педагогічного процесу” [6].

Окремі автори (І.П. Підласий, В.М. Пінчук та ін.) вважають, що інновацією можна називати лише те нове, що приводить до кардинальних змін у певній системі, інші (Є.І. Огаров, В.Г. Онушкін, В.В. Химинець, О.В. Химинець та ін.) під інновацією розуміють будь-які, навіть “мізерні нововведення”: “Всі зміни, які вносять щось нове в ту чи іншу галузь народного господарства прийнято називати новітніми або інноваціями” [20].

Як бачимо з різних визначень інновації, простежується використання даного поняття у двох планах: “інновація-процес” та “інновація-результат”. Отже, вважаємо за доцільне розгляд інновації у двох планах: широкому (як процес) і вузькому (як результат). Виходячи з цього, будуть правомірними такі визначення:

Інновація – цілеспрямований і керований процес внесення змін в освітню практику шляхом створення, розповсюдження та засвоєння новацій.

Інновація – кінцевий результат інноваційної діяльності.

Щоб більш повно розкрити поняття “інноваційні педагогічні технології”, ми повинні розглянути всі складові цієї ідіоми. З’ясувавши, що є інновацією, розглянемо докладніше термін **технологія**.

Саме слово “технологія” грецького походження (techne – “мистецтво, майстерність, наука” і logos – “поняття, вчення”) і визначається як “1) сукупність знань, відомостей про послідовність окремих виробничих операцій у процесі виробництва чого-небудь // навчальний предмет, що викладає пізнання або відомості; 2) сукупність способів обробки та переробки матеріалів, виготовлення виробів, проведення різних виробничих операцій тощо” [3]. Першим засновником технології як окремої наукової дисципліни вважається Йоганн Бекман (1739-1811), відомий своїми творами з технології та завдяки якому вона й отримала свою назву.

Вживання поняття “технологія” щодо освітньої галузі, на думку відомого російського педагога М.В. Кларіна, є метафорою, яка походить від сприйняття школи як фабрики або конвеєрного виробництва. Ця метафора навчання здається цілком доречною і з огляду на теорію філософа Ортегі-і-Гассета про наукове пізнання, початок якого повністю ототожнюється з двома надто різними об’єктами, щоб дійти висновку про їх хоча б часткову тотожність, яка і буде визнана дійсною.

Використання поняття “педагогічна технологія” пов’язується з багатьма чинниками. По-перше, стрімкий розвиток науково-технічного прогресу зумовив технологізацію не тільки виробничої галузі, а й втрутився в гуманітарні галузі знань. До того ж, технічний розвиток збагатив арсенал засобів навчання, значно розширив його можливості. По-друге, звернення

до технології зумовлювалося незадовільним станом традиційних форм і методів навчання. Сам термін “технологія” стосовно навчального процесу було вжито у 1886 р. американцем Дж. Саллі. Але поширення він набув значно пізніше.

Нині є багато визначень поняття “педагогічна технологія” – понад триста. Залежно від того, як автори уявляють структуру і складові навчального процесу, ці поняття трактуються як:

1) системний метод (С. Гончаренко, І. Прокопенко, О.В.Євдокімов, ЮНЕСКО):

“Педагогічна технологія – це системний метод створення, використання й визначення всього процесу викладання й засвоєння знань з урахуванням технологічних і людських ресурсів та їх взаємодії з метою оптимізації форм освіти” (ЮНЕСКО).

2) педагогічна (дидактична) система (О.Я. Савченко, М. Чошанов):

“Технологія навчання – це складова процесуальна частина дидактичної системи” [21].

3) спосіб організації навчального процесу (І. Лернер, М.В. Кларін, Б.Т. Ліхачов):

“Педагогічна технологія – це сукупність психолого-педагогічних установок, які становлять спеціальний підбір і компоновку форм, методів, засобів, прийомів, виховних засобів, за допомогою яких забезпечується можливість досягнення ефективного результату в засвоєнні учнями їх особистих властивостей та моральних якостей. Вона є організаційно-методичним інструментарієм педагогічного процесу” [9].

4) методи, прийоми, засоби навчання (В.Ф. Паламарчук, В.М. Шепель).

5) моделі навчання (В.М. Монахов, В.В. Гузєєв, Л. Занков, В. Рєпкін, А. Кушнір):

“Педагогічна технологія – це детально продумана модель сумісної педагогічної діяльності з проектування, організації й проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учнів і вчителя” [10].

6) педагогічна техніка (І.А. Зязюн, А.О. Гін, М.Ю. Красовицький, В.П. Безпалько):

“Педагогічна технологія – це змістовна техніка реалізації навчального процесу” [1].

7) алгоритм процесу досягнення запланованих результатів (І.П. Волков).

8) система дій педагога (В.С. Курило, М.С. Кратінов, Г.І. Божко, О.Н. Чиж):

“Педагогічна технологія – це послідовна, взаємообумовлена система дій педагога, що пов’язані з використанням тієї чи іншої сукупності методів виховання й навчання та здійснюються в педагогічному процесі з метою вирішення різних педагогічних завдань” [7].

9) науково-педагогічне обґрунтування педагогічного впливу (Н.Є. Щуркова):

“Педагогічна технологія – це науково-педагогічне обґрунтування характеру педагогічного впливу на дитину в процесі взаємодії з нею; науково-педагогічне обґрунтування системи професійних умінь педагога, що дозволяють здійснити тонкий дотик до особистості дитини” [22].

10) наука (О.С. Падалка, А.С. Нісімчук, І.О. Смолюк, О.Т. Шпак):

“Педагогічна технологія – це наука про розвиток, освіту, навчання і виховання особистості школяра на основі позитивних загальнолюдських якостей та досягнень педагогічної думки, а також основ інформатики” [12].

Ми згодні з Г.К. Селевко, який вважає, що педагогічна технологія є змістовним узагальненням суті всіх визначень різних авторів. Поняття “педагогічна технологія” може бути представлено трьома аспектами: науковим, процесуально-описовим і процесуально-дійовим.

Таким чином, **педагогічна технологія** “функціонує і в значенні науки, яка досліджує найбільш раціональні шляхи навчання, і в значенні системи засобів, принципів і регуляторів, що використовуються в навчанні, і в значенні реального процесу навчання” [18].

Отже, ми докладно розглянули поняття “інновація” та “технологія”. Часто в педагогіці вживається термін “інноваційна технологія”, що поєднує в собі сутність обох понять. Наприклад, робочим визначенням можна вважати таке: **“Інноваційна освітня технологія – це якісно нова сукупність форм, методів і засобів навчання, виховання й управління, яка привносить суттєві зміни у результат освітнього процесу”** [6].

Як бачимо з визначення терміну, інноваційні технології – це певний магніт, що притягує до себе нові перспективи у розробці новітніх педагогічних форм, методів, засобів та, можливо, якісно нового перебігу педагогічного процесу. Тож проблема не є вичерпаною та потребує подальшого вивчення та розвитку нових напрямків упровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес загальноосвітньої школи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. – М.: Педагогика, 1989. – 192с.
2. Буркова Л. В. Педагогічні інновації та їх діагностична експертиза. Теоретичний аспект / Інститут педагогіки АПН України. Лабораторія впровадження педагогічних інновацій. – К.: Науковий світ, 1999. – 37 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укладач і гол. ред. В.Т. Бусел. – Ірпінь: ВТФ Перун, 2003. – 1440 с.
4. Гільбух Ю.З., Дробноход М.І. Інноваційний експеримент у школі. На допомогу початкуючому дослідникові. – К., 1994. – 90 с.
5. Гунда Г. В., Сагарда В. В. Інновації у підготовці фахівця в умовах класичного університету / Ужгородський держ. ун-т. – Ужгород: УДУ, 2000. – 184 с.
6. Даниленко Л.І. Інноваційна педагогіка: до практики через теорію // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2000. – №1. – С. 36-38.
7. Курило В.С., Чиж А.Н., Кратинев Н.С., Божко Г.И. Педагогика (краткий курс лекций): Учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений. – Луганск; ЛГПУ, 2001. – 231 с.
8. Лапин Н.И. Интенсификация инновационных процессов – стратегическая задача теории и практики нововведений. Инновационные процессы. Труды семинара. – М.: ВНИИСИ, 1982. – С. 5-18.
9. Лихачев Б.Т. Педагогика. Курс лекций: Учеб. пособие для студентов пед. учебн. заведений и слушателей ИПК и ФПК. – 4 изд., перераб. и доп. – М.: Юрайт, 1999. – 523 с.
10. Монахов В.М. Методология проектирования педагогической технологии //Школьные технологии. – 2000. – №3. – С.57-71.
11. Онушкин В.Г., Огарев Е.И. Образование взрослых: междисциплинированный словарь терминологии. – С-Пб. – Воронеж, 1995.
12. Падалка О.С., Нісімчук А.С., Смолюк І.О., Шпак О.Т. Педагогічні технології. Навчальний посібник для вузів. – К.: “Українська енциклопедія” ім. М.П. Бажана, 1995. – 253с.
13. Паламарчук В.Ф. Інноваційні процеси в педагогіці // Педагогічні інновації у сучасній школі. – К.: Освіта, 1994. –С.5-9.
14. Подласый И.П. Педагогика. Новый курс: Учебник для студ. пед. вузов: В. 2 кн. – М.: Гуманит. Изд. центр, ВЛАДОС, 1999. – Кн.1: Общие основы. Процесс обучения. – 576с.
15. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності: (проект) // Педагогічна газета. – 1999. – №10 (жовтень). – С. 3, 8.
16. Пригожин А.И. Нововведения: стимулы и препятствия (социальные проблемы инноватики). – М.: Политиздат, 1989. – 271с.
17. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи. – К.: Абрис, 1997.
18. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: Учеб. пособие для пед. вузов и ин-тов повышения квалификации. – М.: Народное образование, 1998. – 256 с. – (Профессиональная педагогическая библиотека).
19. Федорова Н. Філософія інноваційних закладів освіти // Рідна школа. – 2000. – №12. – С.19-22.
20. Химинець О.В., Химинець В.В. Психолого-педагогічні основи запровадження інноваційних технологій у сучасній школі // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції. – М., 1993. – С. 189-196.
21. Чошанов М.А. Что такое педагогическая технология // Школьные технологии. – 1996. – №3. – С. 3-14.
22. Щуркова Н. Е. Практикум по педагогической технологии / Педагогическое общество России. – М., 1998. – 249с.
23. Юсуфбекова Н.Р. Общие основы педагогической инноватики. Опыт разработки теории инновационных процессов в образовании. – М.: РСФСР, Пед. общество, Центр. совет, АПН СССР, НИИ теории и истории педагогики, 1991. – 91 с.